

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ОЗЕРНА ІРИНА ВІКТОРІВНА

УДК 342.951

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

т.в.о. завідувача докторантури та аспірантури

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

кандидат юридичних наук

Шкарупа Костянтин Вікторович,

Інститут кримінально-виконавчої служби,

старший науковий співробітник науково-дослідного центру з питань

діяльності органів та установ Державної пенітенціарної служби України

Захист відбудеться «7» березня 2018 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

Автореферат розісланий «5» лютого 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Цивілізаційні процеси у світі доводять, що освіта є обов'язковою складовою повноцінного життя в соціумі для більшості людей, незважаючи на країну проживання, вік, стать, соціальне становище. Без ґрунтовної загальної освіти ускладнюється подальший розвиток особистості, руйнуються її основні соціальні зв'язки. Крім того, набуті під час навчання компетентності потребують удосконалення, що зумовлено необхідністю професійного становлення та розвитку в умовах стрімкого піднесення науки й техніки, а також зміною підходів до реалізації соціально-економічних, правових та інших механізмів у державах світу. Уповноважені суб'єкти національних публічних влад концентрують увагу на врегулюванні організації та здійсненні в необхідних межах діяльності закладів освіти з використанням сукупності відповідних адміністративно-правових засобів.

Після здобуття незалежності в Україні розпочалося становлення системи освіти на засадах, відмінних від попередніх періодів, що прописано в низці концептуальних нормативно-правових актів, у яких головну роль відіграли Національна доктрина розвитку освіти та Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Підписання Угоди про асоціацію з ЄС створило передумови реформування української освіти за демократичними стандартами, що призвело до входження нашої країни до Європейського простору вищої освіти, а також перейняття європейських ідей у загальній середній та професійно-технічній освіті.

Незважаючи на значний прогрес у сфері освітньої діяльності, останні два десятиліття показали, що державна політика з питань освіти залишається недостатньою, оскільки значна кількість випускників закладів освіти не спроможні або не мають реальної можливості працевлаштуватися за спеціальністю. Крім того, невідповідність підготовки фахівців і кваліфікованих робітників вимогам ринку праці негативно позначається на значній кількості галузей вітчизняної економіки. Складність окресленої ситуації зумовила суттєве переформатування законодавства з питань освіти шляхом прийняття нового Закону України «Про освіту» та внесення кардинальних змін до багатьох відповідних нормативно-правових актів.

Важливість оновленого законодавства полягає не лише в певній зміні системи освіти та процедур надання освітніх послуг з урахуванням посиленних вимог щодо дотримання якості освіти, а й у питаннях ролі суб'єктів владних повноважень щодо забезпечення діяльності всіх закладів освіти. Демократизація та гуманізація аналізованої сфери потребують акцентування не на імперативних підходах адміністрування, а на державно-приватному партнерстві та державно-громадському управлінні освітньою діяльністю. Перше місце посідає паритетна взаємодія публічної адміністрації та зацікавлених інститутів громадянського суспільства для створення оптимальних умов діяльності закладів освіти всіх типів.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Порядок та умови організації, забезпечення та реалізації освітньої діяльності у закладах дошкільної та загальної середньої освіти протягом останніх років були предметом наукового

дослідження низки вітчизняних учених, серед яких: О. А. Дубасенюк, Г. В. Єгорова, Л. М. Калініна, В. П. Ляхова, Ю. М. Найда, Л. І. Островенко, І. В. Родигіна, О. Я. Савченко та ін.; у закладах професійно-технічної освіти – О. М. Ветров, В. О. Дубінін, О. Е. Коваленко, Л. О. Комісарова, Н. В. Розіна, Г. М. Романова, З. В. Туряниця та ін.; у закладах вищої освіти – М. І. Бойченко, А. М. Гуржій, М. А. Дебич, В. В. Зінченко, К. В. Корсак, Г. В. Лесик, А. Ф. Павленко, А. О. Ярошенко та ін.

З точки зору адміністративного права забезпечення права на освіту, створення належних умов діяльності закладів освіти та інші відповідні актуальні питання досліджували Г. М. Артюшин, Н. Л. Губернська, О. А. Зубчик, М. Н. Курко, О. С. Нижник, В. І. Пальчиков, С. В. Петков, Н. С. Ракша, С. А. Свіжевська, Ю. М. Фролов, Р. М. Шаповал та ін. Проте ці вчені розкривали загальні аспекти реалізації владних повноважень органами публічної адміністрації щодо організації діяльності суб'єктів надання освітніх послуг, не звертаючись до особливостей адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти на сучасному етапі розвитку законодавства у сфері освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до положень Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.09.2013 № 686-р, та плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495). Тема дисертації відповідає Переліку перспективних напрямів кандидатських і докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, затвердженому постановою Президії Національної академії правових наук України від 18.10.2013 № 86/11.

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є формулювання поняття, з'ясування характерних ознак і напрямів реалізації адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, а також вироблення висновків, пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в цій сфері, у тому числі з урахуванням відповідних міжнародних стандартів і позитивного зарубіжного досвіду окремих держав-членів ЄС.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- здійснити характеристику діяльності закладів освіти як об'єкта адміністративно-правового забезпечення;
- визначити систему та розглянути повноваження суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти;
- розглянути генезу адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти;
- проаналізувати адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів загальної середньої освіти;
- охарактеризувати адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів професійно-технічної освіти;
- розглянути адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів вищої

освіти;

– окреслити міжнародні стандарти та проаналізувати зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти;

– визначити напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері організації уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування діяльності юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання освітніх послуг.

Предмет дослідження – адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти в Україні.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя дисертації становить сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання. Під час дослідження використано такі методи: *діалектичний метод і метод структурно-системного аналізу* – для з'ясування юридичного змісту та напрямів діяльності закладів освіти, а також їх адміністративно-правового забезпечення суб'єктами владних повноважень (підрозділи 1.1, 1.2); *історико-правовий метод* – для визначення та характеристики історичних етапів становлення та розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти (підрозділ 1.3); *методи аналізу та синтезу, формально-юридичний метод* – для розгляду та узагальнення положень законодавства у сфері застосування сукупності адміністративно-правових засобів і здійснення відповідних заходів органами публічної адміністрації щодо закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1); *порівняльно-правовий метод* – для здійснення аналізу зарубіжного досвіду держав-членів ЄС щодо адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти та з'ясування пріоритетних спрямувань його запозичення у вітчизняну нормотворчість і правозастосовну практику (підрозділ 3.1); *метод теоретико-правового прогнозування* – для визначення напрямів законодавчого удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти (підрозділ 3.2).

Емпіричну базу дисертації становлять офіційна інформація Державної служби статистики України та Міністерства освіти і науки України (далі – МОН України) щодо діяльності закладів освіти в Україні; узагальнення практики органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо організації, забезпечення та реалізації освітньої діяльності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні монографічним дослідженням, присвяченим питанням адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків та пропозицій, зокрема:

уперше:

– сформульовано авторське визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти», під яким запропоновано розуміти врегульовану нормами адміністративного законодавства систему правових засобів і заходів, здійснюваних уповноваженими органами державної влади та органами

місцевого самоврядування, щодо реалізації та захисту конституційного права особи на освіту, а також сукупність правових гарантій по створенню належних умов діяльності юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання освітніх послуг;

– визначено та розкрито напрями адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, які відповідають узгодженим вимогам суспільних, державних і приватних інтересів у сфері освіти;

– окреслено зміст адміністративно-правового забезпечення діяльності корпоративних закладів освіти, а також охарактеризовано шляхи вдосконалення відповідного законодавства;

– з'ясовано особливості взаємозв'язку державно-громадського управління і громадського самоврядування у сфері освіти із адміністративно-правовим забезпеченням діяльності закладів освіти та запропоновано впровадження Концепції розвитку державно-громадського управління у сфері освіти в Україні;

удосконалено:

– класифікацію освітньої діяльності закладів освіти за такими ознаками: за типами закладів освіти; за статусом закладів освіти; за засновниками закладів освіти; за спеціалізацією закладів освіти; за видами освіти; за формами здобуття освіти;

– теоретико-правові підходи до порядку та умов застосування системи адміністративно-правових засобів і втілення відповідних правових гарантій під час організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу у закладах освіти;

– обґрунтування позиції щодо повноважень Державної служби якості освіти України як центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти;

– аргументацію щодо основних спрямувань розвитку адміністративного законодавства з питань освіти у контексті нового Закону України «Про освіту»;

дістав подальшого розвитку:

– теоретичний зміст понять «заклад освіти», «освітня діяльність», «освітній процес»;

– з'ясування загальних і спеціальних характеристик закладів освіти;

– визначення системи та аналіз повноважень суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні;

– характеристика міжнародних стандартів і пріоритетних спрямувань запозичення позитивного зарубіжного досвіду щодо адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти;

– періодизація становлення та розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні;

– пропозиції щодо внесення змін і доповнень до низки правових актів з метою підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення позицій здобувача або відповідної наукової полеміки.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що науково-теоретичні положення, висновки, рекомендації та пропозиції цього дисертаційного дослідження можуть використовуватися у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки теоретико-правових проблем адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти (акти впровадження Науково-дослідного інституту публічного права та Національної академії внутрішніх справ);

– *нормотворчості* – для вдосконалення загального та спеціального вітчизняного законодавства у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти;

– *правозастосуванні* – для вдосконалення практики здійснення уповноваженими органами публічної влади адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти;

– *навчальному процесі* – при розробці навчально-методичного забезпечення і викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Публічне адміністрування», «Публічна служба» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ).

Апробація матеріалів дисертації. Теоретичні і прикладні положення та висновки дисертаційного дослідження оприлюднено на таких науково-практичних конференціях: «Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті» (м. Одеса, 8–9 квіт. 2016 р.); «Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин» (м. Харків, 20–21 січ. 2017 р.); «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (м. Київ, 14–15 лип. 2017 р.); «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 15 листоп. 2017 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації – 218 сторінок, список використаних джерел складається з 185 найменувань і займає 20 сторінок, чотири додатки містяться на восьми сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; зазначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено дані щодо їх апробації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти» складається з трьох підрозділів, що присвячені характеристиці діяльності закладів освіти та з'ясуванню сутності її адміністративно-правового забезпечення з боку уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, визначенню системи та розкриттю повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань управління освітою, у тому числі

з урахуванням історичних аспектів становлення та розвитку суспільних правовідносин у цій сфері.

У підрозділі 1.1. «Діяльність закладів освіти як об'єкт адміністративно-правового забезпечення» з'ясовано теоретико-правові питання організації, реалізації та забезпечення освітньої діяльності. Акцентовано на тому, що з прийняттям нового Закону України «Про освіту» законодавцем скореговано підходи до застосованого ним категоріально-понятійного апарату. На офіційному рівні введено термін «заклад освіти» замість традиційного «навчальний заклад», що переслідує мету не звичайного перейменування, а ґрунтовної зміни основних засад діяльності таких установ.

Проаналізовано наукові та публіцистичні праці, базові положення законодавства з питань діяльності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, у результаті чого зроблено висновок, що для закладів освіти характерною є наявність загальних і спеціальних ознак. До загальних ознак, як юридичних осіб, віднесено наступні: організаційна єдність; публічність виникнення і припинення; наявність цивільної правоздатності та дієздатності; майнова відокремленість; самостійність несення юридичної відповідальності; взяття участі у цивільному обороті від свого імені. Серед спеціальних ознак, як юридичних осіб зі спеціальним статусом у сфері освіти, виокремлено такі: наявність ліцензії на провадження освітньої діяльності; організація та здійснення освітнього процесу у межах, передбачених законодавством про освіту; підзвітність і підконтрольність органам публічної адміністрації у сфері освіти.

Наголошено, що основним видом діяльності закладів освіти є освітня діяльність, яка реалізується через освітній процес у формальній та неформальній освіті. Разом з тим дані юридичні особи публічного чи приватного права можуть здійснювати інші види діяльності, частково пов'язані чи не пов'язані з наданням освітніх послуг, однак які є другорядними та не впливають на загальний правовий статус закладів освіти. Отже, діяльність закладів освіти за ступенем впливу на освітній процес класифікується наступним чином: а) діяльність щодо організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу (освітня діяльність); б) діяльність щодо додаткового сприяння організації, забезпеченню та реалізації освітнього процесу; в) діяльність, не пов'язана з організацією, забезпеченням і реалізацією освітнього процесу.

Сформульовано поняття «адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти» та визначено обов'язкові елементи такого владного впливу, серед яких: сукупність норм адміністративного законодавства у сфері освіти; система адміністративно-правових засобів, за допомогою якої здійснюється владний вплив на правовідносини у сфері діяльності закладів освіти; уповноважені органи публічної адміністрації, які у межах покладених на них повноважень реалізують контрольні (наглядові) функції, а також здійснюють низку адміністративних заходів у сфері освіти; сукупність адміністративно-правових гарантій, які створюють сприятливі умови для діяльності закладів освіти, а також реалізації та захисту конституційного права громадян на освіту.

Обґрунтовано, що адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти має одночасно відповідати суспільним, державним і приватним інтересам у

сфері освіти. За даних умов реалізуються публічні вимоги щодо чіткого дотримання закладами освіти державних стандартів освіти, ліцензійних умов провадження освітньої діяльності та інших відповідних положень законодавства. Водночас закладам освіти приватної форми власності, що є суб'єктами господарювання, які переважно провадять свою освітню діяльність з метою отримання прибутку, необхідні прозорі умови та правила у сфері надання освітніх послуг без надмірного втручання у їх діяльність органів публічної адміністрації.

У підрозділі 1.2. «Система та повноваження суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти» розглянуто особливості функціонування і вироблено систему органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти. Охарактеризовано повноваження Кабінету Міністрів України у сфері освіти та запропоновано систематизувати їх на наступними групами: а) формування та реалізація пріоритетних напрямів державної політики у сфері освіти; б) загальне організаційно-правове забезпечення діяльності закладів освіти; в) фінансове забезпечення діяльності закладів освіти та освітнього процесу.

Значну увагу приділено аналізу повноважень МОН України, а також його структурним підрозділам, оскільки дане відомство є головним органом публічної влади у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти. Обґрунтовано, що департаменти у певних випадках виступають самостійними суб'єктами владного впливу на заклади освіти, про що свідчать видані ними адміністративно-правові акти. Крім того, розглянуто питання функціонування директоратів, які незабаром мають стати основою для виконання завдань, пов'язаних із забезпеченням формування державної політики в одній або декількох сферах компетенції Міністерства. Зважаючи на значну різнобічність діяльності МОН України щодо адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти, у систематизованому вигляді представлено повноваження цього відомства.

Аргументовано, що у межах дотримання однієї із основоположних засад державної політики у сфері освіти про інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти Державна інспекція навчальних закладів України, поряд із інспектуванням закладів освіти, здійснює низку заходів щодо адміністративно-правового забезпечення їхньої діяльності. Мова йде про аналітичну, методичну та інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань функціонування суб'єктів надання освітніх послуг, спрямовану на створення належних умов діяльності закладів освіти за рахунок попередження та усунення негативних факторів, які зумовлюють порушення освітнього законодавства, державних стандартів і ліцензійних умов.

Розкрито особливості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, де акцент зроблено на процедурах прийняття рішень про акредитацію освітніх програм і проведення ліцензійних експертиз щодо можливості видачі ліцензій на провадження освітньої діяльності закладами вищої освіти. Крім того, визначено повноваження Міністерства оборони України, Міністерства культури України та Міністерства молоді та спорту України, які є суб'єктами адміністративно-правового забезпечення діяльності спеціалізованих закладів освіти.

Охарактеризовано регіональний рівень публічного адміністрування у сфері освіти, який відіграє важливу роль у системі адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти, оскільки найбільше територіально наближений до населення. Визначено основні повноваження місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування, а також підпорядкованих їм органів управління освітою.

Підрозділ 1.3. «Гене́за адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти» присвячено питанням історичного становлення та розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні. На підставі аналізу історичних джерел, наукової та публіцистичної літератури зроблено висновок, що протягом X–XIII ст. відбулося зародження та розвиток перших закладів початкової освіти та відповідного законодавства у Київській Русі. Державне управління питаннями освіти входило до відання князя, який створював заклади освіти, розвивав і фінансував їх інфраструктуру, а також визначав загальний зміст програм навчання. Безпосередніми виконавцями владних ініціатив виступали церкви, монастирі та храми, при яких створювалися школи. Вказані тенденції збереглися до XVI ст., коли діяльність монастирських і державних шкіл здійснювалася за принципами, сформованими у стародавній київській державі, але з обмеженнями законодавства Великого князівства Литовського та Королівства Польського, а пізніше – Речі Посполитої.

Обґрунтовано, що експансія католицизму кінця XVI ст. зумовила активну протидію українського народу, зокрема у сфері освіти, що сприяло виникненню та розвитку братських шкіл, Києво-Могилянської академії та Львівського університету, які з урахуванням засад маґдебурзького права відстояли відносну автономність і самостійність закладів освіти з мінімальним впливом польської влади. З другої половини XVIII ст. відбувся розвиток спеціального законодавства Російської та Австро-Угорської імперій, до складу яких входила більшість українських земель, щодо типів і правового статусу закладів загальної середньої та вищої освіти, однак із тотальним обмеженням використання української мови та літератури в освітньому процесі.

Після входження України до складу СРСР у 20-х роках XX ст. система освіти почала формуватися на засадах комуністичної ідеології, за якої заклади освіти всіх типів перебували під жорстким контролем радянської влади. Водночас, з 1970 р. набуло розвитку більш ефективне законодавство, основою якого став Закон УРСР «Про народну освіту» 1974 р. та низка правових актів Ради Міністрів УРСР. Лише здобуття державної незалежності дало можливість нашій державі поступово вибудувати належне нормативно-правове забезпечення діяльності закладів освіти за європейськими стандартами, а прийняття у 2017 р. Закону України «Про освіту» започаткувало становлення наступного історичного етапу розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти.

Розділ 2 «Підстави та умови адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти» складається з трьох підрозділів, присвячених аналізу законодавства з питань освіти та характеристиці практики здійснення уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування

адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти в Україні.

У підрозділі 2.1. «Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів загальної середньої освіти» досліджено особливості та спрямування владного впливу на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти. На підставі проведеного аналізу положень державних стандартів загальної середньої освіти зроблено висновок, що він ґрунтується на засадах особистісного, компетентнісного і діяльнісного підходів, які дозволяють повною мірою реалізувати основні завдання загальної середньої освіти, які полягають не лише в інтелектуальному розвитку, але й гарантують набуття здобувачами освіти соціальних та інших необхідних для суспільного життя і трудової діяльності знань, умінь та навичок. Належна розробка, впровадження та забезпечення дотримання державних стандартів початкової, базової та профільної середньої освіти є первинною ланкою адміністративно-правового забезпечення діяльності відповідних закладів освіти з боку МОН України.

Розглянуто процедуру ліцензування, охарактеризовано кадрові, технологічні, матеріально-технічні та організаційні вимоги до юридичних осіб, які мають намір отримати ліцензію на провадження освітньої діяльності. Звернуто увагу на повноваження обласних державних адміністрацій та Київської міської державної адміністрації щодо анулювання ліцензій та звуження провадження освітньої діяльності з певного освітнього рівня загальної середньої освіти в окремих випадках, передбачених законодавством. Крім того, розкрито напрями впливу органів управління освітою місцевих державних адміністрацій та міських, районних, обласних рад на освітні процеси, серед яких затвердження статутів, погодження на створення та наповнення класів, обрання керівників закладів освіти.

Забезпечення надання якісних освітніх послуг із дотриманням відповідних державних стандартів і ліцензійних умов визначено одним із головних завдань адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів загальної середньої освіти, які покладаються на МОН України, центральні органи виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають заклади освіти та місцеві органи управління освітою. Окреслено зовнішній та внутрішній контроль у сфері якості освіти, де зовнішній контроль реалізується через державну атестацію закладів освіти, внутрішній – здійснюється керівниками суб'єктів надання освітніх послуг із подальшим інформуванням уповноважених органів публічної адміністрації.

Проаналізовано головні аспекти адміністративно-правового забезпечення професійної діяльності педагогічних працівників та організації навчального і виховного процесу з урахуванням вікової специфіки, а також особливих освітніх потреб окремих здобувачів освіти. На підставі чого здійснено систематизацію адміністративно-правових актів МОН України у сфері забезпечення освітнього процесу закладів загальної середньої освіти, що сприятиме визначенню подальших напрямів розвитку адміністративного законодавства з окреслених питань.

У підрозділі 2.2. «Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів професійно-технічної освіти» з'ясовуються питання реалізації владних повноважень органів публічної адміністрації у сфері освітньої діяльності закладів професійно-

технічної освіти. Аргументовано, що головною метою адміністративно-правового забезпечення є створення належних умов здобуття особою компетентностей з робітничих професій для наповнення ринку праці висококваліфікованими фахівцями. Саме тому, поряд з державними стандартами, розроблено низку інших стандартів, що зумовлено специфікою набуття необхідних знань, умінь і навичок для трудової діяльності за конкретними професіями.

Визначено роль центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо створення закладів професійно-технічної освіти, а також організації їх діяльності, де першочерговим є здійснення ліцензування освітньої діяльності. Обов'язковою умовою за цієї процедури є спроможність закладів освіти підтвердити відповідність приміщень і матеріально-технічної бази санітарним нормам, вимогам правил пожежної безпеки, а також нормам з охорони праці – для навчання за професіями з підвищеною небезпекою.

З'ясовано адміністровано-правове підґрунтя особливостей реалізації атестаційних рівнів різних типів закладів професійно-технічної освіти, серед яких окрему увагу приділено вищим професійним училищам, центрам професійно-технічної освіти, професійним ліцеям, навчально-практичним центрам закладів професійно-технічної освіти. Розкрито порядок прийому на навчання та зауважено, що здобувачі професійно-технічної освіти переважно є випускниками основної або старшої загальноосвітньої школи, а тому діяльність таких суб'єктів надання освітніх послуг має відповідати як державним стандартам загальної середньої освіти, так і державним стандартам професійно-технічної освіти.

Зауважено, що необхідна теоретична та професійно-практична підготовка здобувачів професійно-технічної освіти є основою майбутньої професії, саме тому уповноважені органи публічної адміністрації приділяють цьому значну увагу, розробивши низку відповідних нормативно-правових актів. Розглянуто організацію та реалізацію загальнопрофесійної та професійно-теоретичної підготовки здобувачів освіти, а також виробничого навчання і виробничої практики. Окреслено ключові питання процедури державного замовлення в системі професійно-технічної освіти.

У підрозділі 2.3. «Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти» зосереджено увагу на питаннях адміністративно-правового забезпечення організації та реалізації освітнього процесу у сфері вищої освіти з боку МОН України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, центральних органів виконавчої влади, у підпорядкуванні яких перебувають заклади вищої освіти, місцевих органів управління освітою. Наголошено на тому, що, поряд зі здійсненням навчання, невід'ємною складовою діяльності закладів вищої освіти є впровадження наукових і науково-технічних досліджень, що зумовлює особливості застосування уповноваженими органами публічної адміністрації адміністративно-правових засобів у межах своїх повноважень.

Розглянуто питання ліцензування освітньої діяльності та порядок акредитації закладів вищої освіти, де зауважено, що акредитація суб'єкта надання освітніх послуг здійснюється з метою визнання його статусу на державному рівні, тоді як акредитація напряму підготовки чи спеціальності – визнання відповідності рівня підготовки фахівців бакалаврським, магістерським, освітньо-науковим або освітньо-творчим

рівням вищої освіти. Акцентовано увагу на порядку здійснення акредитації освітніх програм та атестації педагогічних працівників, а також реалізації системи забезпечення якості вищої освіти, основними складовими якої визначено інституційну акредитацію, зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання та моніторинг якості освіти.

Автономія закладів вищої освіти та академічна свобода учасників освітнього процесу посідає чільне місце серед напрямів адміністративно-правового забезпечення діяльності зазначених суб'єктів надання освітніх послуг. Розкрито особливості організації та реалізації освітньої діяльності закладів вищої освіти, які перебувають у підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства оборони України.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти» складається з двох підрозділів, що присвячені питанням визначення шляхів ефективного удосконалення здійснення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні з урахуванням міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду у вказаній сфері.

У підрозділі 3.1. *«Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти»* проаналізовано положення міжнародних документів у сфері реалізації права на освіту різних категорій осіб, де основний акцент зроблено на з'ясуванні місця національних публічних адміністрацій у створенні належних умов організації освітньої діяльності. Крім того, розглянуто нормативно-правові акти ООН, ЮНЕСКО, МОП щодо реалізації правових механізмів забезпечення дотримання на глобальному рівні обов'язковості здобуття загальної середньої освіти, а також гарантій продовження навчання у закладах професійно-технічної та вищої освіти.

Охарактеризовано міжнародні правові акти Ради Європи та основні декларації у сфері освіти, у результаті чого констатовано, що підписання Угоди про асоціацію з ЄС вимагає від вітчизняних суб'єктів владних повноважень суттєво переглянути підходи до адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти. Органи управління освітою на державному та регіональному рівні мають розвивати європейські стандарти, які стосуються тісної взаємодії та поваги до всіх інститутів громадянського суспільства, а також активно розвивати державно-громадське управління і громадське самоврядування в діяльності закладів освіти.

Здійснено аналіз положень законодавства у сфері освіти та практики адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти окремих держав-членів ЄС. Розглянуто досвід балтійських країн (Естонії, Латвії, Литви), де відбувся ефективний перехід від радянської системи освіти до західноєвропейської моделі, а також скандинавських країн (Данії, Норвегії, Фінляндії, Швеції), які характеризуються найвищим рівнем демократичності владного впливу на освітню діяльність і розвитком державно-громадського управління. Крім того, розглянуто позитивний досвід Франції та Німеччини, які демонструють поєднання високого ступеня державного адміністрування діяльності закладів освіти з розвинутою автономією та самоврядністю суб'єктів надання освітніх послуг. З'ясовано можливі шляхи

подальшого удосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти з урахуванням відповідних правових положень зазначених зарубіжних країн.

У підрозділі 3.2 *«Шляхи розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти у контексті реформування освітнього законодавства»* запропоновано напрями розвитку владних повноважень органів публічної адміністрації у сфері забезпечення освітньої діяльності, а також відповідні зміни і доповнення до законодавства України в сучасних умовах кардинального переформатування вітчизняної системи освіти.

Аргументовано, що прийняття нового Закону України «Про освіту» є важливим для нашої країни, оскільки він значно наближений до міжнародних стандартів провадження освітньої діяльності. У ньому визначено прозорі умови гарантування права населення на освіту, зменшено владний тиск з одночасним збільшенням частки громадського контролю за діяльністю закладів освіти. Разом з тим положення цього нормативно-правового акта значною мірою є формалізованими, оскільки щодо більшості законодавчих новацій не розроблено правових механізмів їх втілення у правозастосовну діяльність органів публічної адміністрації. Обґрунтовано доцільність удосконалення та наведено авторське розуміння понять «заклад освіти», «освітня діяльність» та «освітній процес», закріплених у Законі України «Про освіту», а також визначено ключові шляхи розвитку законодавства щодо адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти.

Акцентовано на доцільності належного адміністративно-правового забезпечення державно-приватного партнерства, яке реалізується через спільне створення органами публічної адміністрації та зацікавленими суб'єктами приватного права корпоративних закладів дошкільної та загальної середньої освіти, що дозволить вирішити питання забезпечення більшості дітей місцями у зазначених закладах. Визначено відповідні зміни та доповнення до вітчизняного законодавства та запропоновано затвердити План заходів розвитку корпоративних закладів освіти до 2020 р.

Піддано критичному аналізу положення Закону України «Про освіту» щодо передбачення організаційно-правового статусу юридичних осіб, які здійснюють освітню діяльність, у вигляді бюджетних установ, неприбуткових або прибуткових закладів освіти. Поряд із позитивними моментами переходу окремих закладів освіти державної та комунальної форми власності на господарський розрахунок, можливі значні збитки та інші проблеми реалізації освітньої діяльності. Таким чином, запропоновано затвердити Типове положення про конкурс на посаду керівника державного, комунального закладу загальної середньої освіти, де окреслити підвищені персональні вимоги до вказаних осіб.

Проаналізовано засади реалізації державно-громадського управління, громадського самоврядування та громадського нагляду (контролю) з питань освіти на місцевому та національному рівні. У результаті чого визначено основні законодавчі перспективи налагодження взаємодії інститутів громадянського суспільства із відповідними суб'єктами владних повноважень.

ВИСНОВКИ

У **висновках** наведено теоретико-правові узагальнення та нове вирішення наукового завдання щодо з'ясування правової сутності, порядку застосування та законодавчого вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні. За результатами дисертації сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. До основних з них можна віднести наступні.

1. Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти – це врегульована нормами адміністративного законодавства система правових засобів і заходів, здійснюваних уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, щодо реалізації та захисту конституційного права особи на освіту, а також сукупність правових гарантій по створенню належних умов діяльності юридичних осіб публічного та приватного права у сфері надання освітніх послуг.

Для адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти характерним є наявність: 1) загальних і спеціальних положень адміністративного законодавства з питань освіти; 2) системи адміністративно-правових засобів – правового інструментарію, за допомогою якого здійснюється організація, реалізація та забезпечення освітньої діяльності, у тому числі ліцензування освітньої діяльності, акредитація закладів вищої освіти і спеціальностей у закладах вищої освіти, атестація та сертифікація педагогічних працівників, інституційний аудит, інституційна акредитація; 3) органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які у межах покладених на них повноважень реалізують контрольні (наглядові) функції у сфері освіти, а також здійснюють низку адміністративних заходів з метою забезпечення діяльності закладів освіти; 4) сукупності правових гарантій, які уможливають реалізацію та захист права на освіту та належні умови діяльності закладів освіти.

2. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні включає наступні ланки: центральна ланка – Кабінет Міністрів України; керівна ланка – МОН України; контрольна ланка – Державна інспекція навчальних закладів України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти; спеціалізована ланка – Міністерство оборони України, Міністерство культури України і Міністерство молоді та спорту України; допоміжна ланка – сукупність інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать заклади освіти; регіональна ланка – органи управління освітою обласних державних адміністрацій та органи управління освітою органів місцевого самоврядування.

3. Освітня діяльність на теренах нашої держави значний історичний проміжок часу займає одне з провідних місць серед традиційних засобів формування національної і культурної самобутності. Здобуття державної незалежності наприкінці ХХ ст. дало можливість поступово вибудувати вітчизняну систему адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти за сучасними європейськими стандартами. Разом з тим реформування освітньої сфери наразі

актуалізувалося після прийняття нового Закону України «Про освіту». Таким чином, становлення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні включає наступні періоди: перший період (X–XIII ст.); другий період (XIV–XVI ст.); третій період (кінець XVI ст. – перша половина XVIII ст.); четвертий період (друга половина XVIII ст. – початок XX ст.); п'ятий період (20-і роки XX ст. – 1990 р.); шостий період (1991 р. – перша половина 2017 р.); сьомий період (друга половина 2017 р. – до сьогодні).

4. Організація діяльності закладів загальної середньої освіти з боку уповноважених органів публічної адміністрації передбачає створення оптимальних і належних умов для досягнення під час навчання і виховання здобувачами освіти компетентностей, встановлених державним стандартом загальної середньої освіти. У законодавстві та практичній площині забезпечення дотримання вимог даного стандарту відзначається двонаправленим процесом, де, з одного боку, держава та місцеве самоврядування у межах своїх повноважень гарантують реалізацію конституційного положення щодо обов'язковості отримання кожним громадянином повної загальної середньої освіти, а, з іншого, – заклади загальної середньої освіти організують освітній процес, за якого здобувачі освіти спроможні досягти результатів, передбачених відповідним державним стандартом. Отже, адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів загальної середньої освіти реалізується за такими напрямками: адміністративно-правове забезпечення впровадження державних стандартів загальної середньої освіти; адміністративно-правове забезпечення внутрішньої організації діяльності; адміністративно-правове забезпечення професійної діяльності педагогічних працівників; адміністративно-правове забезпечення освітнього процесу з урахуванням вікової специфіки, а також особливих освітніх потреб окремих здобувачів освіти.

5. У зв'язку з необхідністю наповнення вітчизняного ринку праці висококваліфікованими фахівцями та робітничими кадрами, що продиктовано потребами національної економіки, ключовою вимогою при публічному забезпеченні діяльності всіх типів закладів професійно-технічної освіти виступає здобуття особою певної професії. Таким чином, у сфері діяльності закладів професійно-технічної освіти основний акцент уповноважених органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо належної організації їх діяльності робиться на наступних напрямках адміністративно-правового забезпечення: загальнопрофесійна та професійно-теоретична підготовка здобувачів освіти; виробниче навчання та виробнича практика; охорона праці при здійсненні освітнього процесу; працевлаштування випускників.

6. Органи публічної адміністрації з метою дотримання законодавства з питань освіти забезпечують належні умови доступності та у певних випадках безоплатності для населення всієї системи освіти, яка реалізується державними, комунальними, приватними і корпоративними закладами освіти. Відособлене місце у цій системі відводиться вищій освіті, яка передбачає можливості набуття особою по завершенню навчання високого рівня наукових, професійних та інших компетентностей у певній галузі знань. Значна кількість відповідних закладів освіти виступають потужними науковими та науково-технічними центрами, які

запроваджують і розвивають науково-дослідний та інноваційних потенціал не лише в Україні, але й за її межами. З урахуванням багатогранності вищої освіти у нашій країні, яка поряд із навчально-виховним процесом передбачає наукову, науково-технічну, професійну та інші складові, організація діяльності закладів вищої освіти в адміністративному порядку має свою специфіку та напрями здійснення з боку уповноважених органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Насамперед адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти спрямовується на: систему оцінки якості вищої освіти; наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність; автономію та самоврядування; державне замовлення у сфері вищої освіти.

7.3 урахуванням відповідних міжнародних стандартів і рекомендацій ЮНЕСКО та Ради Європи наша держава викорінює практику вчинення органами публічної адміністрації виключно на власний розсуд владного впливу на процеси організації, забезпечення та реалізацію освітнього процесу. На перше місце виходять засади людиноцентризму, відповідальності та підзвітності органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством, державно-громадського управління та партнерства. Створюється система, за якої адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти здійснюється не паралельно, а у взаємозв'язку із державно-громадським управлінням і громадським самоврядуванням. За таких умов досягаються кращі результати в аналізованій сфері, де держава координує таку співпрацю за допомогою необхідних адміністративно-правових засобів і заходів, а відповідні інститути громадянського суспільства здійснюють моніторинг і контроль за діяльністю влади, сприяють покращенню відкритості управлінської діяльності з питань освіти.

8. Необхідним для вітчизняної системи освіти є перейняття позитивного зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти окремих держав-членів ЄС, у тому числі Литви, Латвії, Естонії, Данії, Швеції, Фінляндії, Норвегії, Франції, Німеччини, в частині належної децентралізації та надання реальної автономії для закладів вищої освіти, переформатування професійно-технічної освіти у бік прив'язки до реальних потреб ринку праці відповідного регіону країни. Крім того, потребує підвищення прозорості реалізація владних повноважень уповноваженими органами публічної адміністрації за рахунок широкої поінформованості населення про поточну діяльність і результати інституційного аудиту та інституційної акредитації закладів освіти.

9. Кардинальне реформування вітчизняного законодавства з питань освіти, адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти потребує нагального розвитку та вдосконалення за наступними напрямками:

1) узгодити положення освітнього законодавства із основними нормами Закону України «Про освіту», а також розробити і затвердити адміністративно-правові акти, які стосуються: унормування діяльності нових типів закладів освіти; процедури проведення конкурсу на посаду керівника державного, комунального закладу загальної середньої освіти; порядку проведення інституційного аудиту та інституційної акредитації; порядку та умов сертифікації педагогічних працівників;

запровадження у закладах професійно-технічної освіти навчально-виробничого процесу з елементами дуальної форми навчання; порядку, видів і форм проведення внутрішнього та зовнішнього моніторингу якості освіти, а також громадської акредитації закладів освіти; функціонування Національного агентства кваліфікацій України, створення та ведення Національного реєстру кваліфікацій.

2) у положеннях нормативно-правових актів, які закріплюють повноваження суб'єктів владних повноважень у сфері освіти, врахувати засади інституційного відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти, а також у цьому контексті розробити Положення про Державну службу якості освіти України, яка незабаром стане основним органом державної влади щодо забезпечення якості освіти у закладах освіти;

3) внести зміни до законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державно-приватне партнерство» в частині визначення меж державної підтримки, гарантій та контролю у сфері державно-приватного партнерства та повноважень місцевих органів влади у процесі управління корпоративними закладами дошкільної та загальної середньої освіти; затвердити План заходів розвитку корпоративних закладів освіти до 2020 року, де окреслити адміністративно-правовий та фінансовий механізм залучення інвестицій від приватних партнерів у сферу освіти;

4) схвалити Концепцію розвитку державно-громадського управління у сфері освіти та затвердити Положення про громадське самоврядування у сфері освіти, у яких окреслити основні гарантії зацікавлених інститутів громадянського суспільства щодо моніторингу провадження освітньої діяльності закладами освіти, а також передбачити законодавчі запобіжники для населення, що унеможливають надмірний вплив окремих осіб на освітній процес.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Озерна І. В. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 3 (9). Т. 2. С. 123–127.

2. Озерна І. В. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. Т. 3. С. 102–106.

3. Озерна І. В. Забезпечення реалізації права на освіту як важлива складова діяльності органів державної влади. *Наукові записки. Серія: Право*. 2017. Вип. 2. Спецвип. С. 145–148.

4. Озерная И. В. Административно-правовое обеспечение деятельности учреждений общего среднего образования в Украине. *Право и Закон*. 2017. № 2. С. 187–191. (Киргизька Республіка).

5. Озерна І. В. Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів вищої освіти в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Вип. 2. Т. 3. С. 112–117.

6. Озерна І. В. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності закладів освіти в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 4. С. 176–180.

7. Ozerna I. V. Administrative and legal provision of activity of professional and technical education in Ukraine. *Visegrad journal on human rights*. 2017. № 4. Volume 2. P. 136–140. (Словацька Республіка).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Озерна І. В. Загальні засади державного регулювання освітньої діяльності вищих навчальних закладів в Україні. *Актуальні проблеми національного законодавства*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 15 листоп. 2017 р.). Кропивницький: ПОЛІМЕД-Сервіс, 2017. С. 165–167.

9. Озерна І. В. Проблемні аспекти адміністративно-правового забезпечення вищої освіти в Україні. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 8–9 квіт. 2016 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. С. 85–87.

10. Озерна І. В. Регіональний рівень адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 14–15 лип. 2017 р.). К.: Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 57–59.

11. Озерна І. В. Діяльність закладів професійно-технічної освіти як об'єкт адміністративно-правового забезпечення. *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20–21 січ. 2017 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2017. С. 49–53.

АНОТАЦІЯ

Озерна І. В. Адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячено теоретико-правовому аналізу та практиці здійснення адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти з боку органів публічної адміністрації, характеристиці нормативно-правових положень щодо провадження освітньої діяльності та повноважень органів державної влади й органів місцевого самоврядування з питань освіти, а також історичному становленню та розвитку владного впливу на діяльність суб'єктів надання освітніх послуг в Україні.

З'ясовано загальні та спеціальні ознаки закладів освіти. Розкрито зміст і здійснено класифікацію напрямів освітньої діяльності. Визначено систему і проаналізовано повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які здійснюють адміністративно-правове забезпечення діяльності закладів освіти.

Сформульовано поняття та визначено обов'язкові елементи адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти. Розкрито особливості адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

Розглянуто міжнародні стандарти та проаналізовано зарубіжний досвід реалізації правових механізмів забезпечення права на освіту засобами адміністративного права. Зроблено загальні висновки, обґрунтовано законодавчі пропозиції та визначено основні спрямування щодо підвищення ефективності здійснення адміністративно-правового забезпечення діяльності вітчизняних закладів освіти.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, вища освіта, загальна середня освіта, заклади освіти, органи публічної адміністрації, освітня діяльність, освітні послуги, професійно-технічна освіта, суб'єкти надання освітніх послуг.

АННОТАЦИЯ

Озерная И. В. Административно-правовое обеспечение деятельности заведений образования в Украине. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2018.

Диссертационное исследование посвящено теоретико-правовому анализу и практике осуществления административно-правового обеспечения деятельности заведений образования со стороны органов публичной администрации, характеристике отечественных и зарубежных законодательных правовых положений относительно осуществления образовательной деятельности и полномочий органов государственной власти и органов местного самоуправления по вопросам образования, а также историческому становлению и развитию властного влияния на деятельность субъектов предоставления образовательных услуг в Украине.

Под административно-правовым обеспечением деятельности заведений образования предложено понимать урегулированную нормами административного законодательства систему правовых средств и мероприятий, осуществляемых уполномоченными органами государственной власти и органами местного самоуправления, относительно реализации и защиты конституционного права личности на образование, а также совокупность правовых гарантий по созданию надлежащих условий деятельности юридических лиц публичного и частного права в сфере предоставления образовательных услуг. Определены обязательные элементы такого властного влияния, среди которых: совокупность норм административного законодательства в сфере образования; система административно-правовых средств, с помощью которого осуществляется властное влияние на правоотношения в сфере деятельности заведений образования; уполномоченные органы публичной администрации, которые в пределах положенных на них полномочий реализуют контрольные функции, а также осуществляют ряд административных мероприятий в

сфере образования; совокупность административно-правовых гарантий, которые создают благоприятные условия для деятельности заведений образования, а также реализации и защиты конституционного права граждан на образование.

Проанализированы полномочия и определена система субъектов административно-правового обеспечения деятельности заведений образования в Украине. Предложена периодизация становления и развития административно-правового обеспечения деятельности заведений образования в Украине, которая включает следующие периоды: первый период (X–XIII вв.); второй период (XIV–XVI вв.); третий период (конец XVI в. – первая половина XVIII в.); четвертый период (вторая половина XVIII в. – начало XX в.); пятый период (20-е годы XX ст. – 1990 г.); шестой период (1991 г. – первая половина 2017 г.); седьмой период (вторая половина 2017 г. – до сих пор).

Рассмотрены вопросы осуществления административно-правового обеспечения деятельности заведений общего среднего образования, которое реализуется за такими направлениями: административно-правовое обеспечение внедрения государственных стандартов общего среднего образования; административно-правовое обеспечение внутренней организации деятельности; административно-правовое обеспечение профессиональной деятельности педагогических работников; административно-правовое обеспечение образовательного процесса с учетом вековой специфики, а также особенных образовательных потребностей отдельных учеников.

Обосновано, что в сфере деятельности заведений профессионально-технического образования основной акцент уполномоченных органов власти относительно надлежащей организации их деятельности делается на следующих направлениях административно-правового обеспечения: общепрофессиональная и теоретическая подготовка; производственная учеба и практика; охрана труда при осуществлении образовательного процесса; трудоустройство выпускников. В свою очередь, с учетом многогранности высшего образования, которая рядом с учебно-воспитательным процессом предусматривает научную, научно-техническую, профессиональную и другие составляющие, организация деятельности заведений образования в административном порядке имеет свою специфику. Таким образом, административно-правовое обеспечение деятельности заведений высшего образования направлено на: систему оценки качества высшего образования; научную, научно-техническую и инновационную деятельность; автономию и самоуправление; государственный заказ в сфере высшего образования.

Рассмотрены положения законодательства в сфере образования и практики административно-правового обеспечения деятельности заведений общего среднего, профессионально-технического и высшего образования отдельных государств-членов ЕС. Основное внимание обращено на опыт балтийских стран (Эстонии, Латвии, Литвы), где состоялся эффективный переход от советской системы образования к западноевропейской модели, а также скандинавских стран (Дании, Норвегии, Финляндии, Швеции), которые характеризуются наивысшим уровнем демократичности властного влияния на образовательную деятельность.

По результатам диссертационного исследования сделаны общие выводы, обоснованы законодательные предложения и определены основные направления

относительно повышения эффективности осуществления административно-правового обеспечения деятельности отечественных заведений образования.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, высшее образование, общее среднее образование, заведения образования, органы публичной администрации, образовательная деятельность, образовательные услуги, профессионально-техническое образование, субъекты рынка образовательных услуг.

SUMMARY

Ozerna I. V. Administrative and legal providing of activity of establishments of education is in Ukraine. – *Qualifying scientific work.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Research Institute of Public Law, Kiev, 2018.

Dissertation research is sanctified to the theoretical and legal analysis and practice of realization of the administrative and legal providing of activity of establishments of education from the side of organs of public administration, to description of normatively-legal positions in relation to realization of educational activity and plenary powers of public and organs of local self-government authorities on questions education.

The general and special signs of establishments of education are found out. Maintenance is exposed and carried out classification of directions of educational activity. The system is certain and plenary powers of public and organs of local self-government, that carry out the administrative and legal providing of activity of establishments of education, authorities are analysed.

A concept is set forth and the mandatory members of the administrative and legal providing of activity of establishments of education are certain. The features of the administrative providing of activity of establishments of general middle are exposed, professional and higher education.

International standards are considered and foreign experience is analysed of realization of legal mechanisms of providing of right to education facilities of administrative law. General conclusions are done, legislative suggestions are reasonable and basic aspirations are certain in relation to the increase of efficiency of realization of the administrative and legal providing of activity of home establishments

Keywords: administrative and legal providing, higher education, universal education, establishments of education, organs of public administration, educational activity, educational services, vocational education, subjects of grant of educational services.